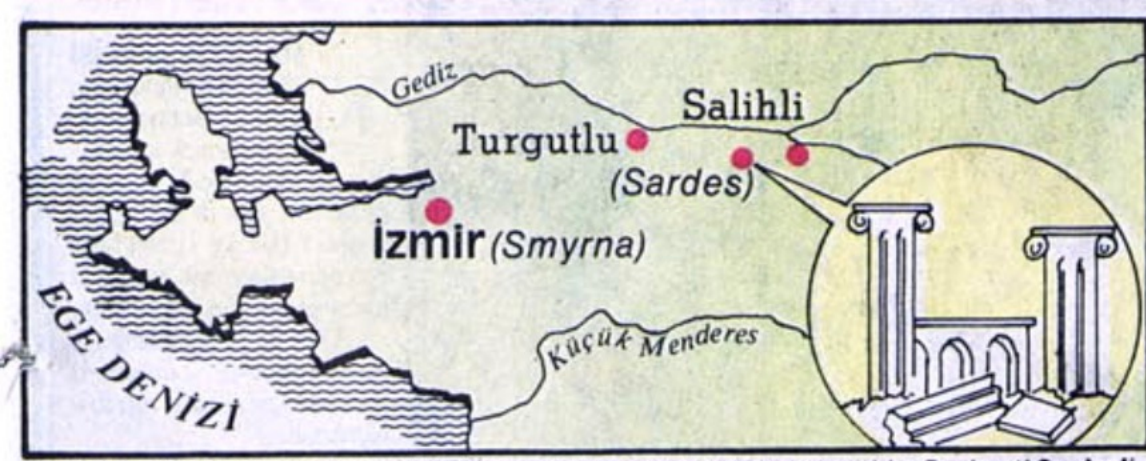

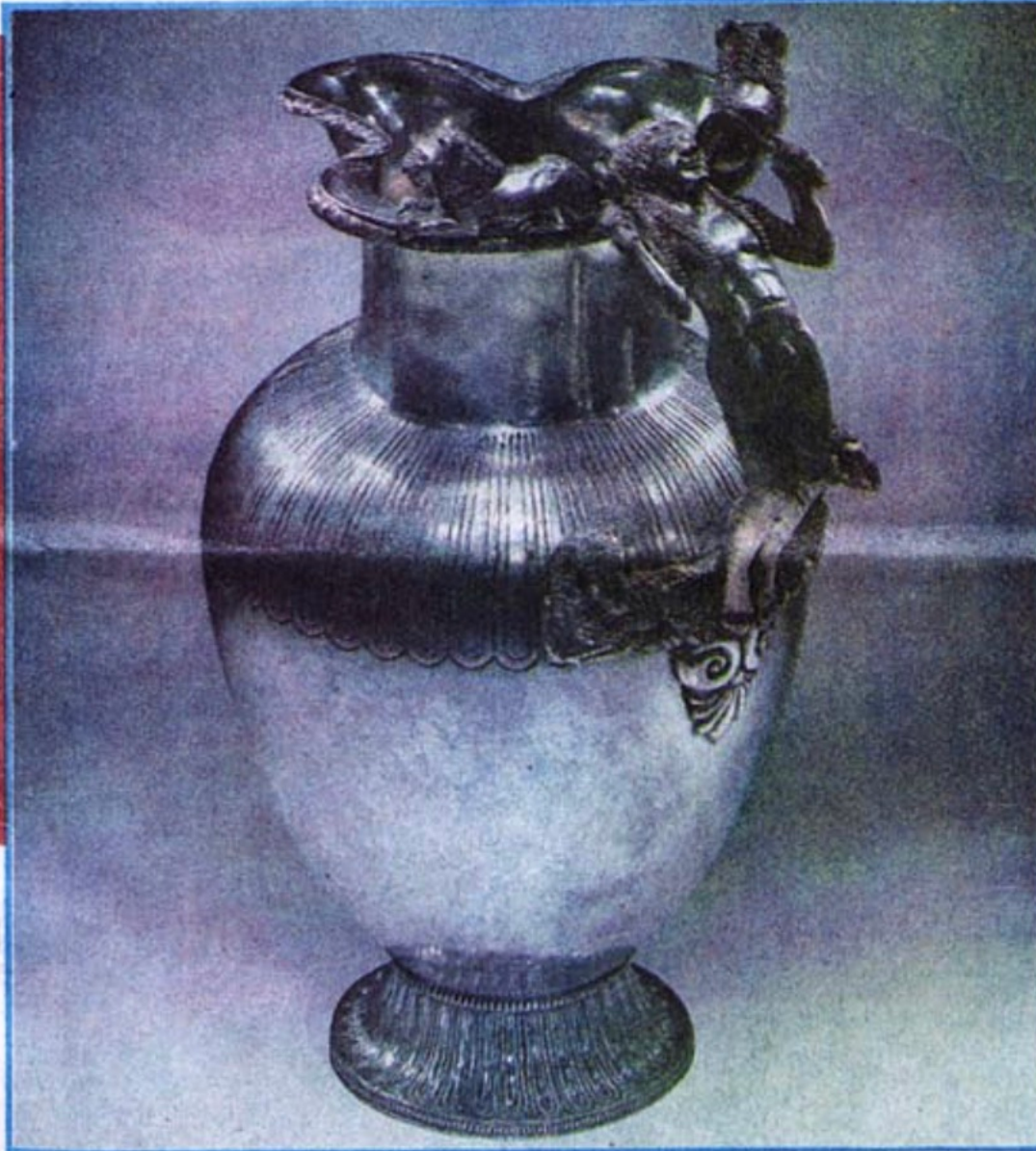
Eski Lidya Tarihte Lidya devleti, bugünkü Gediz Vadisi'nde kuruldu. Başkenti Sardes'in kalıntıları, bugün Salihli yakınlarında bulunuyor. Lidya, en görkemli dönemini, milattan önce 560 yıllarında Kral Kroisos ya da bizim deyimimizle "Karun" döneminde yaşadı...

Dünya çapında büyük tarihi eser kaçakçılığı

AÇIKLIYORUZ

189 parça paha biçilmez altın ve gümüş eser Uşak'tan New York'a götürüldü

Karun hazinesesi ABD'ye kaçırıldı

Gümüş şarap testisi Karun'un hazinesinde yer alan 18 santim yüksekliğinde, 623 gram ağırlığındaki bu şarap kabının sapını çıplak bir erkek heykeli oluşturuyor.

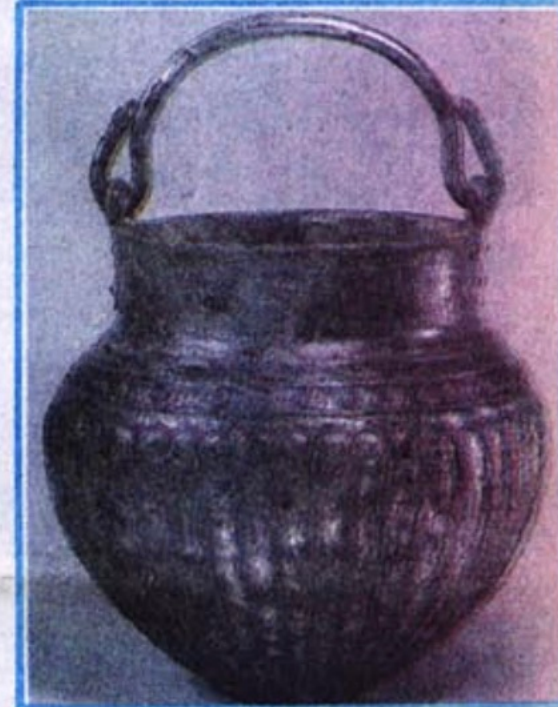
Altın yıldızlı gümüş kase New York Müzesi'ne 1968 yılında giden bu kâsenin ağırlığı 245.4 gram, yüksekliği 3.7 cm, çapı ise 15.2 cm'dir. Alışılmışın dışında bir altın yıldız süslemesi olan kâsedeki kabartmalar, gövdeye tek tek eklenmiş...

ÖZGEN ACAR

- 2600 yıllık eşsiz hazine, gizlice yurt dışına çıkarılarak, 1.7 milyon dolara (1 milyar 100 milyon TL.) New York'taki Metropolitan Müzesi'ne satıldı
- Müze Müdürü Thomas Hoving, Lidya Kralı'na ait bu hazineyi uluslararası antika kaçakçısı John J. Klejman'dan satın aldıklarını açıkladı
- Değer biçilemeyecek nitelikteki hazineye ait parçalar 18 yıl müzenin özel kasalarında saklı tutuldu. Ve ilk kez bazı parçalar sergilendi
- 189 parça hazinenin, adı efsanelere karışmış ve bizim Karun diye adlandırdığımız Lidya Kralı Kroisos dönemine ait olduğu saptandı
- Lidya Kralı Kroisos, milattan önce 560 yılında tahta çıkmış ve çağının en zengin kralı olarak tanınıyordu. Bu nedenle, "Karun gibi zengin" deyimini dillere destan olmuştu

HABERİ 14. SAYFADA

© Her türlü yayın hakkı Milliyet'indir.

Görkemli bir eser Bakraç biçimindeki bu kabin dinsel törenlerde kullanıldığı sanılıyor. Son derece ince işlenmiş ve süslemelerle bezenmiş bu eser, Karun'un hazinesinde en önemli parçalardan biri sayılıyor.

● 189 parça paha biçilmez altın ve gümüş eser
Uşak 'tan New York'a götürüldü

'Karun hazinesi' ABD'ye kaçırıldı

• ANKARA—ÖZGEN ACAR
yazıyor

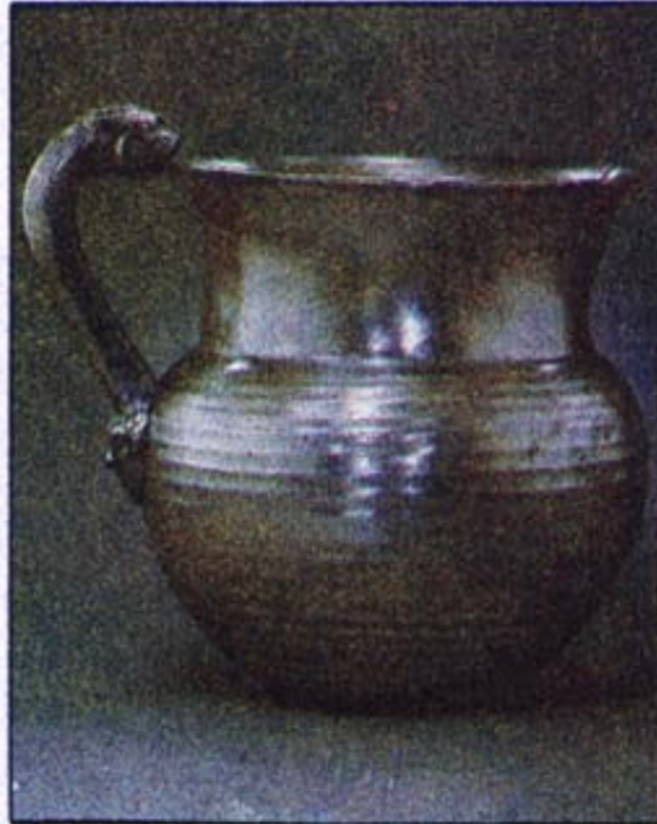
DÜNYANIN her dilinde "Karun gibi zengin" sözünün geçmesine neden olan ve tarih boyunca gelmiş geçmiş "en zengin insan" olarak ün yapan Lidya Kralı Kroisos'un yani Karun'un hazinelerinin bir bölümü Türkiye'den Amerika'ya gizlice kaçırıldı.

2 bin 600 yıl Türkiye'de toprak altında gömülü ve 18 yıl New York'ta bir sanat müzesinin deposunda saklı kaldıktan sonra hazinenin büyük bir bölümü nihayet sessiz sedasız gün ışığına çıktı.

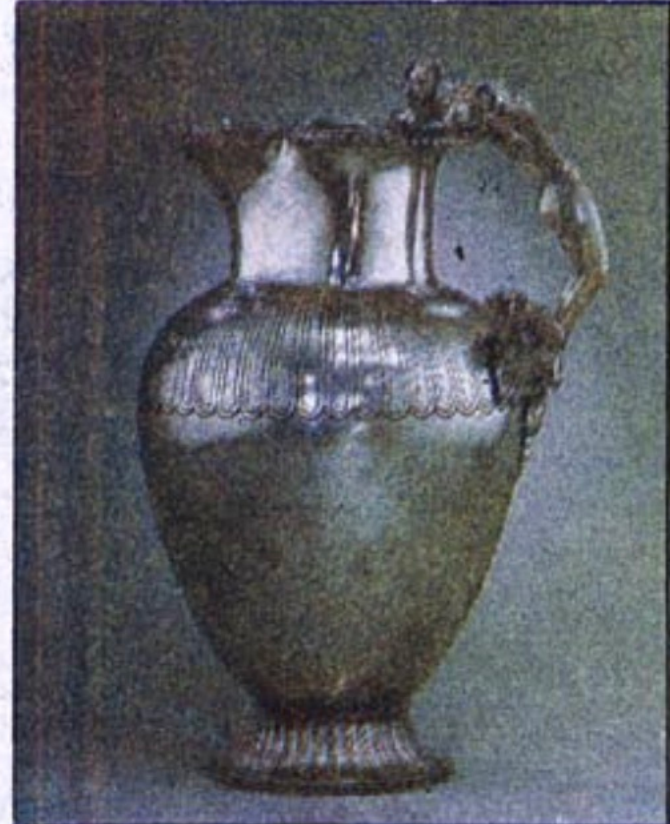
1966-68 yılları arasında yapılan yasa dışı kaçak kazılarda bulunan ve aynı dönemde Türkiye dışına gizlice kaçırılan hazinenin müzedeki bölümü 189 altın ve gümüş eserden oluşuyor.

New York Metropolitan Sanat Müzesi Müdürü Thomas P.F. Hoving bu hazineyi 20 yıl önce uluslararası antika ticareti yapan John J. Klejman'dan o zamanki değeri ile 1.7 milyon dolara (bir milyar liranın fazla) satın alındığını açıkladı.

- 2600 yıllık, dünyada eşsiz hazine, gizlice yurt dışına çıkarılarak 1.7 milyon dolara New York'taki Metropolitan Müzesi'ne satıldı
- Müze Müdürü Thomas Hoving, bu hazineyi uluslararası antika kaçakçısı John J. Klejman'dan satın aldıklarını açıkladı

Aslan başlı Karun hazinesinden alışılmışın dışında bir örnek daha. Şarap dağıtımında kullanıldığı sanılan bir kabın sapı çok ince işlenmiş bir aslan başıyla bitiyor.

Bir başyapıt daha Karun hazinesinden bir örnek daha... Bu gümüş şarap testi, ince işlemler ve kabartmalarla süslü. Son derece zarif ve ince bir zevki sergiliyor.

Hazineyi gören bir Türk uzmanı "Bunların şimdiki değerinin 10 milyar liradan çok daha fazla olduğunu ve bugün uluslararası bir müzayedeye çıkarılması halinde bu rakamın en az birkaç katına rahatlıkla ulaşabileceğini" söyledi.

Dünyada altın ile gümüşü karıştırarak takas yerine ilk kez parayı tedavüle koyan Lidya krallarının sonuncusu olan Kroisos yani Karun dönemine ait bu hazine Perslerin Anadolu'yu istila etmeden hemen önceki döneme tarihleniyor.

Arkeologlar ve Amerikan müze yetkilileri İ.O. 6. yüzyıla tarihedikleri bu eserlerin bir benzeri daha olmayan "eşsiz" güzellikte olduğunu da söylüyorlar. Uzmanlar eski Yunan ve Pers sanatlarının etkisinde yapılmış bu eserlerdeki güzelliği anlatırlar bitiremiyorlar.

Klejman ise "Hazineyi elindeki öteki çerçöp eserler arasında bunların değerinin farkında olmayan tüccarlardan aldığını" söylemekle yetindi.

HAZİNEYİ GÖRDÜM

189 parçalık hazinenin büyük bir bölümünün New York'taki müzenin birinci katında "büyük salon"a bitişik "galeri" bölümünde sessiz sedasız sergilendiğini gördüm.

Müze de sergilenen her eserin üzerinde nereden geldiği, kimden alındığı ya da kimin bağışı olduğu ve hangi tarihte müzeye girdiği belirtilirken, Lidya hazinesi olarak da tanımlanan bu eserler hakkında "Doğu Yunan" eserleri denilmekle yetinildiği ve alışılmışın dışında bunların Türkiye'den gelme olduğuna ilişkin herhangi bir kayda dahi rastlanmadığı dikkati çekiyor.

Sergideki "eşsiz" eserlerden ikisi tanesi hiç kuşkusuz yonca ağızlı gümüş şarap kaplarıdır.

Birinci eser— 623 gram ağırlığının birinci gümüş şarap testisinin yüksekliği 18 santimetre olup 9.5 cm. çapındadır. Kabın sapını çıplak bir erkek heykelciği süslemekte ve elleri ile kâsenin üstünde bulunan güç simgesi iki aslanın kuyruğundan tutmaktadır. Erkeğin ayaklarının sağında ve solunda birer koç uzanmaktadır. Bu eseri görenler gerçekten büyülenmektedir.

Müzenin Yunan ve Roman Bölümü Başkanı Dietrich Von Bothmer'e göre benzeri resim ya da kabartmalara çeşitli bronz su ve şarap kaplarında raslanmaktadır. Ancak ilk kez bir gümüş testi üzerine bu kabartmalar yapılmış olup, işleniş açısından üstün ve ince bir ustalığı ortaya koyması açısından da değer taşımaktadır. Müzeye 1966 yılında satılmıştır.

İkinci eser— 825 gram ağırlığının ikinci gümüş şarap testisinin yüksekliği ise 20.6 cm. ve çapı da 11.9

cm'dir. Birincisindeki gibi kabın dibi ve sapı ayrı yapılabildiğinden gümüşle lehimlenmiştir. Kabın sapının üst başında bir aslan bulunmaktadır. Yonca ağız içine doğru uzanan aslanın ağzı iyice açık oluyorsa kabartma yerine kazınarak süslenmiştir. Bu aslanın bağlantısı birer rozet çiçeği tamamlamak tadır. Sapın alt ucunda ise bir panter başı dikkati çekmektedir.

Von Botmer benzeri süslemenin bronz eserlerde de görüldüğünü ancak ilk kez bir gümüş eserde bu tür bir süslemeye rastlanmasının, bu eserin eşsizliğini ortaya koyduğunu söylüyor. Müzeye kayıt yılı 1966'dır.

Üçüncü eser— Metropolitan Sanat Müzesi'nde sergilenen hazinenin en önemli ikilisini ise hamam taşı görünümündeki bir çift gümüş kâse oluşturuyor. Çiftin biri 232, ötekisi ise 243 gramdır. Nispeten küçük olanın çapı 12.5, yüksekliği 6.3 cm. ötekisinin çapı 12.6 olup yüksekliği aynıdır. Her ikisinin çevresinde

sakallı ve bııklı 18'er kabartma Pers başı bulunmaktadır. Bunlardan birkaçı yerinden çıkarıldığında başlarla ana kabı birbirine bronz parçaların tuttuğu görülüyor.

Pers başlı böyle bir kabın şimdiye kadar hiçbir yerde bulunmadığını, özgün ve eşsiz bir çift tas olduğunu belirten Von Bothmer ancak Yunanistan'ın ünlü Delfi tapınağının kayıtlarında "Pers başları" süslenmiş böyle bir kaptan söz edildiğini, ancak varlığına şimdiye kadar rastlanmadığını söylüyor.

Dördüncü eser— 1968 yılında müzeye giren bu altın yaldızla süslenmiş gümüş kâsenin ağırlığı ise 245.4 gram olup yüksekliği 3.7 cm. çapı ise 15.2 cm'dir. Alışılmışın dışında bir süslemesi olan kâse de kabartma çıkıntılar sonradan tek tek gövdeye eklenmiştir. Pers başlı iki kâsenin, kâse de olduğu gibi bu çıkıntıların arasında Pers Kralı'nın görkemli bir biçimde sola doğru yürümekte olduğu dikkati çekiyor. Ayakları ise çift bağlı kartala basmaktadır.

KARUN KİMDİR?

Gediz Nehri yöresinde yaşamış olan Lidyalıların son kralı Kroisos, yani Karun'un 14 yıllık saltanatı boyunca Lidya en görkemli günlerini yaşadı

BATI Anadolu'da, Gediz Nehri yöresinde yaşamış Lidyalıların son Kralı **Kroisos**, yani **Karun**'dur. Atalarının Anadolu'ya gümüşten 4000 yıl önce geldiği sanılıyor.

Üvey kardeşi **Panteleon**'la olan kavgasını kazandıktan sonra, İ.Ö. 560 yılında tahta çıktı. 14 yıllık saltanatı boyunca Lidya tarihi en görkemli günlerini yaşadı.

Karun'un döneminde Lidya'nın başkenti Sardes, siyasal yaşam, ekonomi, sanat ve kültür açısından tarihinin doruğuna çıkmıştı. Tarihçiler "**Karun**'un Sardes'i hakkında ticaret ve iş açısından zamanının New York'u, sanatsal yönden ise Paris'iydi" derler.

Yöredeki ırmakların getirdiği altın madeni, halıkı ve kuşkusuz **Karun**'u zengin kılmıştı. Hiç kuşkusuz, bu altın madeninin yanı sıra, **Karun**'un zenginliğini yöre ülkelerden alınan vergiler ve ticaret geliri de beslemekteydi.

O kadar zengin ve o kadar cömert idi ki, devrin ozanlarından **Pindaros**, "İyiliklerinin ve yardımseverliğinin anısı hiçbir zaman ölmez" diye yazar bir şiirinde.

KARUN'UN VAKFI

Devrin Atinalı soylularının, oğullarına **Karun** adını vermek için yarıştıkları biliniyor. 35 yaşında tahta çıkan Kral **Karun**'un adı çeşitli efsanelerde de konu olmuştur. Romalı yazar **Seneca** bile, "**Kralların en zengini oydu**" der.

Selçuk yakınlarında dünyanın yedi harikasıdan biri olan Artemis Tapınağı'nın "**Karun'un vakfı**" olduğuna ilişkin yazıtlar bulunmuştur.

Yakılıp yıkılan "**Smyrna**" kenti, (bugünkü İzmir) **Karun**'un izniyle yeniden kurulmuştur.

Oyun yazarı **Aiskhylos**, Lidya başkentinden "**altın Sardes**" ya da "**altın yatağı Sardes**" diye söz eder

Lidya'nın önemli bir dış satım ürünü de ünlü kokuları idi. Lidyon adı verilen özel kavanozlarda bu kokuların Yunanistan'a, İtalya'ya ve Anadolu'nun çeşitli yörelerine satıldığı, orada bulunan bu Lidyonlardan anlaşılıyor.

EN MUTLU İNSAN KİM?

Karun'un bu kadar görkemli yaşantısı ve kralların en zengini oluşunun tüm dünya dillerine aktardığı "**Karun gibi zengin**" sözüne karşılık çok acı bir yazgısı var...

Yunanlı ünlü hukukçu **Solon** ile şu konuşması ilginçtir:

Karun: "Sen, bu kadar bilge kişisin... Söyle bakalım, dünyanın en mutlu kişisi kimdir?" (Kuşkusuz **Karun**, **Solon**'dan kendi adını vermesini beklemektedir.)

Solon: "Yaşamınızın sonunu bilmediğim için, sizin dünyanın en mutlu kişisi olduğunuzu söyleyemem."

Karun, **Solon**'un bu gerçekçi yanıtı karşısında bir şey söyleyemez, ama içi buruktur.

Aradan uzun bir süre geçer. Doğu'da Perslerin gittikçe güçlenip, imparatorluk kurmalarından **Karun**, rahatsız olur. Atina yakınlarındaki Delfi

Tapınağı'na haber salar ve kâhinlerden, geleceğini görmesini ister.

DELFI KÂHİNLERİNİN OYUNU

Delfi kâhinlerinden gelen yanıt, "**Bir ordu ile Perslerin üzerine yürüdüğü takdirde bir imparatorluk tarihten silinecek**" biçimindedir.

Ordusunu takviye eder ve Pers İmparatoru **Kirus**'un ordusu ile önce Kızılırmak yakınlarında kapışır, ancak sonbaharın etkisi ile **Karun**, geri çekilir. **Kirus**, Lidya Ordusu'nu kovalayıp, başkent Sardes'in kapılarına dayanır. Devrin ele geçirilmez sanılan görkemli Lidya'nın süvarileri bile kentin merkezine çekilir.

BİR ACEMİ ERİN ŞAPKASI

Pers kuşatması 14 gün sürer. Persler bir türlü tepeye çıkıp, Lidyalıları ve ünlü kralları **Karun**'u teslim alamazlar.

Bir akşam Lidyalı bir erin, tepenin güney yamacından şapkasını düşürdüğünü ve aşağı inip şapkasını aldıktan sonra, buradan kolayca yukarı çıktığını gören Persler, bu kez bu güney yamacından olanca güçleriyle saldırıya geçerler ve kenti ele geçirirler. Kralların en zengini **Karun** da esir olur.

Karun'un sonu hakkında söylentiler çeşitlidir. Kimine göre öldürülmüştür. Kimine göre yakılmıştır. Kimisine göre de Pers İmparatoru **Kirus**, **Karun**'u beraberinde başkenti Persopolis'e götürerek, kendine danışman yapmış ve yaşamının sonunu sürgünde geçirmiştir. Bir efsaneye göre de, Pers Kralı, **Karun**'un yakılarak öldürülmesini emretmiş... Tam yakılacağı zaman **Karun**, **Solon**'u anımsayarak, "**Solon... Solon**" diye bağırarak, Pers Kralı, merak ederek hikâyeyi ve **Solon**'la konuşmasını **Karun**'un ağzından dinlemiş ve hayatını bağışlamış...

YIĞMA MEZARLAR DÜNYASI

İster öyle, ister böyle olsun, **Solon**'un gerçekçi sözleri doğrulanmış ve **Karun**, tüm "**zengin**"liğine karşın, yine de "**dünyanın en mutlu adamı**" olamamıştır.

Kaldı ki, Delfi kâhinlerinin kehaneti ilginçtir: "**Bir imparatorluk sona erecek**" diyen kâhinler "**Pers İmparatorluğu tarihten silinecek dememiş**", bir "**imparatorluk**"tan, herhangi bir imparatorluktan dem vurmuşlardı.

Böylece, İ.Ö. 547 yılında görkemli Lidya Kralığı'nın başkenti Sardes'in Pers İmparatorluğu'nun eline geçmesi ile Lidya Devleti tarihten siliniyordu. Tarihten silinen Pers değil, Lidya İmparatorluğu'ydü ve de **Karun**, Delfi kâhinlerinin bu ince sözcük oyununun kurbanı olmuştu.

Bugün, bilim adamları ve arkeologlar, Gediz Nehri, Bakırçay ile Küçük ve Büyük Menderes nehirleri arasında kalan yörede yüzlerce tümülüs (yığma mezar) aracılığı ile Lidya Devleti'nin sınırlarını belirlemektedirler. Yığma mezarların **Karun**'un atalarına, kendisinin prens ve prenseslerine, dönemin Anadolu'da Pers Valisi olan satraplara, onların komutan ve yakınlarına ait olduğu biliniyor

Bu yığma mezarların önemli bir bölümü tarih boyunca soyulmuş, bazılarında bugüne kadar hi dokunulmamıştır. New York Metropolitan Sana Müzesi'ne giden 189 parça altın ve gümüş eseri oluşturan hazinenin de yöredeki dört yığma mezardan gittiği belirlenmiştir.